

Ojczysty - dodaj do ulubionych / Ciekawostki językowe

CYWILIZACJA

O J C Z Y S T Y – D O D A J
D O U L U B I O N Y C H

Czy wiecie, że raptem 150 lat temu CYWILIZACJA była synonimem OKRZESANIA? Współcześnie definiujemy CYWILIZACJĘ albo jako „ogół dóbr materialnych, środków i umiejętności osiągnięty przez określone społeczeństwo w danej epoce historycznej” [SJP PWN], albo jako „stan rozwoju społeczeństwa w danym okresie historycznym”, ale – uwaga! – „uwarunkowany stopniem opanowania przyrody przez człowieka” [ib.]. W połowie XIX w. CYWILIZACJA postrzegana była zgoła inaczej. W „Słowniku wileńskim” z 1860 r. pod hasłem Cywilizacja czytamy, że jest to: „uobyczajenie, okrziesanie; stan oświecenia narodu” [SWil, 185], a tuż poniżej, jako wyjaśnienie, co znaczy, że ktoś się cywilizuje: „staje się układniejszym, grzeczniejszym” [ib.]. To dawne znaczenie CYWILIZACJI odnajdziemy w zachowanym i używanym do dziś imiesłowie CYWILIZOWANY ‘nowoczesny’, ale też ‘kulturalny’. Przejście pomiędzy XIX-wieczną definicją CYWILIZACJI a jej definicją współczesną znakomicie oddaje ujęcie z połowy XX w. W „Słowniku języka polskiego” pod red. W. Doroszewskiego CYWILIZACJA to „stan rozwoju społeczeństwa ludzkiego przeciwstawiany stanowi dzikości i barbarzyństwa”.

Dopiero przewartościowanie obrazu świata i miejsca człowieka w świecie, zaprzestanie pojmowania rozwoju jako opanowywania przyrody i przyjęcie – lub stopniowe przyjmowanie – postrzegania znaczenia działań ludzkich dla ZIEMI – i małą, i wielką literą zapisywanej – sprawiło, że przedefiniowała nam się również CYWILIZACJA.